

Inledning

I Tyskland regleras insolvens och insolvensförfarandet genom insolvenslagen (*Insolvenzordnung – InsO*), som trädde i kraft den 1 januari 1999. Det som skiljer insolvenslagen från andra förfarandebestämmelser är att den inte enbart innehåller förfaranderättsliga utan även materialrättsliga bestämmelser. Bestämmelserna som fastställer effekterna av att insolvensförfarande inleds är t.ex. materialrättsliga bestämmelser (§§ 80–147 InsO).

Det primära syftet med insolvenslagen är att kollektivt tillgodose en gäldenärs borgenärer, antingen genom att realisera gäldenärens egendom och fördela behållningen eller också genom att nå en alternativ överenskommelse enligt en insolvensplan, där det övergripande syftet är att upprätthålla det befintliga företaget (§ 1 första meningen InsO). "Kollektivt tillgodoseende" (*Gemeinschaftliche Befriedigung*) innebär att borgenärerna principiellt sett tillgodoses i proportion till sina respektive fordringar. Genom insolvensförfarandet ska dessutom den gäldenär som vill göra rätt för sig få en möjlighet att bli av med sina resterande skulder (§ 1 andra meningen InsO).

En grundläggande princip för det tyska insolvensförfarandet, utöver principen om likabehandling av borgenärer, är principen om borgenärernas autonomi (*Gläubigerautonomie*). Borgenärerna har stora möjligheter att påverka förfarandet, framför allt i fråga om hur gäldenärens egendom realiseras. Borgenärerna beslutar även om den konkreta formen för insolvensförfarandet. Utöver det "standardförfarande" som fastställs i InsO ges nämligen borgenärer med säkerhetsrätt och prioriterade borgenärer möjlighet att utöva sin autonomi genom att upprätta en insolvensplan på annat sätt än det sätt som anges i InsO i fråga om realisering av konkursboet, fördelning till berörda parter, insolvensförfarandets gång samt gäldenärens skuld efter avslutat insolvensförfarande. Insolvensplanen är särskilt viktig om det rör sig om en rekonstruktion av ett företag, men kan även utgöra en ram för en likvidation av företaget.

Tysk rätt om insolvensförfaranden kännetecknas även av enhetsprincipen. Det innebär att inga separata typer av förfaranden föreskrivs i lagen om rekonstruktion och likvidation (*Gesetz für Sanierung und Liquidation*). Såväl likvidation som rekonstruktion kan genomföras enligt standardförfarandet eller förfarandet med en insolvensplan.

Vid rekonstruktion av företag uppmärksammas även lagen om stabiliserings- och omstruktureringsramen för företag (*Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*, även kallad *Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz*, eller *StaRUG*) som trädde i kraft den 1 januari 2021. I StaRUG föreskrivs en rad instrument som är avsedda att möjliggöra en omorganisation av företag som har hamnat i svårigheter men som ännu inte är insolventa eller överskuldssatta. Denna omorganisation görs på grundval av en omstruktureringsplan som har godkänts av majoriteten av borgenärerna och utan att insolvensförfarandet enligt InsO behövs. För närvarande är de förfaranden som fastställs genom StaRUG inte offentliga, dvs. de uppfyller inte kraven för ett insolvensförfarande enligt artikel 1.1 i förordning (EU) 2015/848 om insolvensförfaranden. När ytterligare bestämmelser i StaRUG träder i kraft blir det möjligt att genomföra förfarandena i den offentliga sfären från och med den 17 juli 2022. När denna typ av förfarande införs i bilagan till EU:s förordning om insolvensförfaranden kommer även denna lag att utgöra ett insolvensförfarande enligt den förordningen.

1 Mot vem kan insolvensförfaranden inledas?

Insolvensförfaranden kan inledas avseende egendom som ägs av en juridisk eller fysisk person, även om denna person inte har ett företag eller är verksam som egenföretagare (en fysisk person som inte bedriver någon sådan verksamhet kallas för "konsument"). Insolvensförfaranden kan även inledas avseende tillgångar i ett bolag som inte är en juridisk person (t.ex. ett allmänt handelsbolag (*offene Handelsgesellschaft*) eller i ett kommanditbolag (*Kommanditgesellschaft*) eller avseende en separat fond, t.ex. dödsboet efter en avliden person. För offentligrättsliga juridiska personer gäller specialbestämmelsen i § 12 InsO, där det fastställs att insolvensförfaranden inte får inledas avseende egendom som ägs av staten eller en delstat (§ 12.1 punkt 1 InsO).

2 Under vilka förutsättningar kan man inleda ett insolvensförfarande?

Insolvensförfaranden kan endast inledas efter ansökan och görs inte automatiskt av någon myndighet. Ansökan kan göras av gäldenären eller en borgenär. För att skydda domstolar och gäldenärer mot att ansökningar lämnas in i förtid eller enbart för att åsamka skada, måste den borgenär som inkommer med ansökan på ett trovärdigt sätt kunna styrka att det föreligger grund för insolvens samt att borgenären verkligen har en fordran mot gäldenären.

Om ett aktiebolag är insolvent är företagsledningen skyldig att lämna in en ansökan. I annat fall väntar påföljd. Om detta krav inte efterlevs, kan borgenärerna ställa krav på skadestånd. Om en gäldenär i svårigheter agerar på ett klandervärdigt sätt, kan det under vissa omständigheter väckas åtal (§ 283 ff. i strafflagen (*Strafgesetzbuch*)).

För att insolvensförfarande ska inledas krävs i regel att gäldenären är på obestånd. Obestånd innebär att en gäldenär inte kan fullgöra sina betalningsförpliktelser på utsatt tid. Vanligtvis kan man utgå från att insolvens föreligger om gäldenären har ställt in betalningarna (§ 17.2 InsO). Ett insolvensförfarande kan även inledas på grund av överskuldssättning om gäldenären är en juridisk person eller ett företag där ingen delägare är en fysisk person med obegränsat ansvar. Med överskuldssättning avses att gäldenärens tillgångar inte längre täcker de befintliga skulderna, förutsatt att det inte är ytterst sannolikt att företaget ändå kommer att överleva de kommande tolv månaderna (§ 19.2 InsO). Om man bedömer att sannolikheten är hög för att företaget kommer att överleva, måste detta beaktas när gäldenärens egendom värderas. En gäldenär kan även lämna in en ansökan om inledande av ett insolvensförfarande vid överhängande risk för betalningsoförmåga (§ 18.1 InsO). En överhängande risk för betalningsoförmåga anses föreligga om gäldenären sannolikt inte kan fullgöra sina befintliga betalningsförpliktelser den dag då de förfaller till betalning (§ 18.2 InsO). För att bedöma om en gäldenär står inför en överhängande risk för betalningsoförmåga används normalt 24 månader som prognoshorisont. För att påbörja förfarandet är det också nödvändigt att säkerställa finansieringen av insolvensförfarandena. Ansökan om att inleda ett insolvensförfarande avslås därför om gäldenärens egendom sannolikt inte kommer att täcka förfarandekostnaderna (§ 26.1 första meningen InsO).

Om villkoren är uppfyllda utfärdar "insolvensdomstolen" (*Insolvenzgericht*), dvs. den domstol som handhar insolvensärendet, ett beslut om att inleda förfarandet. Beslutet offentliggörs. Domstolen gör ett offentligt tillkännagivande på internet (<http://www.insolvenzbekanntmachungen.de/>). I beslutet om att inleda förfarandet uppmanar domstolen borgenärer med fordringar utan förmånsrätt att inkomma med sina fordringar till konkursförvaltaren inom en viss tidsfrist. Domstolen fastställer ett datum för ett borgenärssammanträde. Vid detta möte beslutar borgenärerna utifrån konkursförvaltarens rapport hur insolvensförfarandet ska genomföras och fastställer ett datum då de inlämnade fordringarna ska styrkas (§ 29.1 InsO).

Som redan påpekats görs man i InsO inte någon åtskillnad mellan förfarandena för rekonstruktion respektive likvidation. Utöver "standardförfarandet" är det enligt InsO även möjligt att använda sig av en insolvensplan för att genomföra en likvidation eller rekonstruktion. Insolvensdomstolen har till uppgift att kontrollera att villkoren för att inleda förfarandet är uppfyllda.

Eftersom detta kan ta viss tid vidtar domstolen de preliminära åtgärder som bedöms som nödvändiga redan när förfarandet inleds. I avvaktan på beslutet om ansökan förhindrar man därigenom att det sker förändringar i gäldenärens finansiella ställning som skulle kunna missgynna borgenärerna (§ 21.1 första meningen InsO). I praktiken utser domstolen en provisorisk konkursförvaltare (*vorläufiger Insolvenzverwalter*), som klassificeras antingen som "svag" eller "stark". Utses en "svag" provisorisk konkursförvaltare behåller gäldenären rätten att förfoga över sina tillgångar. Exakt vilka åtaganden förvaltaren har fastställs då av domstolen, men får inte vara mer omfattande än en "stark" provisorisk konkursförvaltares åtaganden (§ 22.2 andra meningen InsO). Domstolen kan t.ex. besluta att gäldenären endast får genomföra avyttringar med förvaltarens godkännande. Till skillnad från när en stark provisorisk konkursförvaltare utses får tillsättningen av en svag provisorisk konkursförvaltare inte till följd att pågående rättstvister avbryts (högsta förbundsdomstolen, dom av den 21 juni 1999 – IX ZR 70/98 – punkt 4). Den provisoriska konkursförvaltaren är "stark" om domstolen utfärdar ett generellt avyttringsförbud för gäldenären, vilket alltså innebär att rätten att förvalta och avyttra gäldenärens egendom ligger hos förvaltaren (§ 22.1 första meningen InsO).

3 Vilka tillgångar ingår i konkursboet? Hur behandlas de tillgångar som förvärvas av gäldenären efter att insolvensförfarandet har inletts?

I konkursboet (*Insolvenzmasse*) ingår alla tillgångar som tillhörde gäldenären det datum då förfarandet inleddes samt tillgångar som nyligen har förvärvats av gäldenären under förfarandet (dvs. fram till dess att förfarandet avslutas eller avbryts). Konkursboet omfattar inte gäldenärens strikt personliga rättigheter eller föremål som inte omfattas av utmätning, vilket är helt i linje med individuella indrivningsförfaranden. Arbetsinkomst ingår t.ex. endast i konkursboet om den överstiger gäldenärens existensminimum. Konkursförvaltaren får även frigöra tillgångar. Dessa hör då till gäldenärens egna tillgångar och kan inte utmätas.

Rätten att förvalta och förfoga över konkursboets tillgångar övergår i princip till förvaltaren när förfarandet inleds (detta gäller med undantag för gäldenärens egenförvaltning (*Eigenverwaltung*), § 270 ff. InsO), vilket innebär att det t.ex. är konkursförvaltarens uppgift att tillhandahålla säkerheter till långivare som beviljar finansiering vid gäldenärens egenförvaltning. När det gäller transaktioner av viss betydelse, t.ex. ingående av ett låneavtal som medför en betydande belastning på konkursboet, behöver förvaltaren få borgenärssammanträdets eller en utsedd borgenärskommittés godkännande (§ 160 InsO). Låneåtaganden och andra skyldigheter som har ingåtts av konkursförvaltaren är skyldigheter som åligger konkursboet och som tillgodoses från konkursboet med prioritet, dvs. före borgenärer med fordringar utan förmånsrätt. Därigenom säkerställs att avtalsparter är beredda att göra affärer med en insolvent gäldenär även sedan insolvensförfarandet har inletts.

4 Vilka befogenheter har gäldenären respektive konkursförvaltaren?

I och med att insolvensförfarandet inleds har konkursförvaltaren normalt en betydelsefull funktion (med undantag för gäldenärens egenförvaltning). I det här skedet av förfarandet har insolvensdomstolen i huvudsak tillsyns- och ledningsbefogenheter (se §§ 58 och 76 InsO) (utöver de särskilda befogenheter som t. ex. kan gälla vid förfarandet med insolvensplan eller i samband med gäldenärens egenförvaltning). När insolvensförfarandet har inletts överläts de centrala besluten (realisering, likvidation, rekonstruktion och insolvensplan) till borgenärerna. Domstolen har särskilda befogenheter och uppgifter i samband med att förfarandet inleds. Under denna fas fattar domstolen beslut om att inleda förfarandet, förordnar om interimistiska skyddsåtgärder och utnämner en konkursförvaltare. Domstolen ansvarar även för tillsynen över konkursförvaltaren. Det innebär att domstolen kontrollerar att konkursförvaltarens åtgärder är lagliga. Den kan däremot inte säga något om åtgärdernas lämplighet eller ge anvisningar. För att insolvensförfarandet inte ska dra ut på tiden får insolvensdomstolens beslut endast överklagas i de fall då det enligt InsO finns grund för omedelbart överklagande (*sofortige Beschwerde*) (se § 6.1 InsO). Ett omedelbart överklagande kan göras till insolvensdomstolen eller till delstatsdomstolen (*Landgericht*) i dess egenskap av överrätt. Ett skriftligt eller muntligt överklagande kan lämnas till domstolskansliet (*Geschäftsstelle*). Ett sådant överklagande har inte suspensiv verkan, men den domstol som behandlar överklagandet eller insolvensdomstolen kan fatta beslut om uppskov av verkställigheten.

Konkursförvaltaren är en nyckelaktör i insolvensförfarandet. Endast fysiska personer kan utses till konkursförvaltare, inte juridiska personer (§ 56.1 första meningen InsO). Det är framför allt advokater, revisorer eller skatterådgivare som kan komma i fråga för detta uppdrag. I och med att insolvensförfarandet har inletts övergår rätten att förvalta och förfoga över gäldenärens egendom till konkursförvaltaren (§ 80.1 InsO). Konkursförvaltaren är skyldig att separera de tillgångar som han eller hon fastställer när insolvensförfarandet inleds från poster som inte utgör gäldenärens egendom. Till gäldenärens tillgångar ska konkursförvaltaren även överföra sådana poster som utgör gäldenärens tillgångar enligt skuldrättslagstiftningen, men som ännu inte hade förts upp som gäldenärens tillgångar när insolvensförfarandet inleddes. Gäldenärens tillgångar som har fastställts på detta sätt utgör det konkursbo (*Insolvenzmasse*, § 35 InsO) som sedan realiserar av konkursförvaltaren för att betala borgenärerna. Utöver detta har konkursförvaltaren bl.a. följande uppgifter:

Betala ut löner till insolvensgäldenärens anställda.

Besluta om pågående rättstvister ska fullföljas eller avslutas (§ 85 ff. InsO) samt hur avtal som inte har genomförts (fullt ut) ska hanteras (§ 103 ff. InsO).

Upprätta en förteckning över tillgångar och skulder (§ 153.1 första meningen InsO).

Ifrågasätta transaktioner som ingicks innan insolvensförfarandet inleddes och som sannolikt missgynnar borgenärer med fordringar utan förmånsrätt (§ 129 ff. InsO).

Konkursförvaltaren står under insolvensdomstolens tillsyn (§ 58.1 InsO). Om en borgenärskommitté inrättas stöder den konkursförvaltaren och övervakar att konkursförvaltaren fullgör sina uppgifter (§ 69 första meningen InsO).

När insolvensförfarandet har inletts och rätten att förfoga över gäldenärens egendom har överförts till konkursförvaltaren har förvaltaren i princip fri förfoganderätt över alla tillgångar som tillhör konkursboet. Vad gäller transaktioner som är av särskild betydelse, t.ex. försäljning av företaget eller av hela lagret, finns det vissa begränsningar. Transaktioner av särskild betydelse som dessa behöver godkännas av borgenärssammanträdet eller borgenärskommittén. Skulle kravet om godkännande åsidosättas påverkar det emellertid inte utomstående parter, utan enbart förvaltarens ansvar. Förvaltaren ska även följa borgenärssammanträdets beslut om att företaget ska likvideras eller fortsätta sin verksamhet (§§ 157 och 159 InsO).

Om konkursförvaltaren åsidosätter sina skyldigheter enligt InsO, blir han eller hon ersättningsansvarig gentemot samtliga parter i förfarandet (§ 60.1 InsO). I § 60.1 föreskrivs följande: "Konkursförvaltaren är skyldig att ersätta skadelidande parter i företaget om han åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag. Han ska iaktta den omsorg som förväntas av en rättrådig och aktsam konkursförvaltare."

Konkursförvaltaren har rätt till ersättning för sitt uppdrag samt till ersättning för de utgifter som bedöms lämpliga (§ 63.1 första meningen InsO). Ersättningen regleras i förordningen om insolvensrättslig ersättning (*Insolvenzrechtsvergütungsverordnung – InsVV*) och fastställs utifrån konkursboets värde vid den tidpunkt då insolvensförfarandet avslutas. I förordningen föreskrivs nivåindelade standardtaxor, som kan höjas beroende på hur omfattande och hur svårt konkursförvaltarens uppdrag är.

Även efter det att insolvensförfarandet har inletts förblir gäldenären ägare till den egendom som ska realiserar och som borgenärerna med fordringar utan förmånsrätt har anmält fordringar gentemot (§§ 38 och 39 InsO). Gäldenären är i princip ansvarsskyldig upp till värdet på hans eller hennes tillgångar. Inom ramen för insolvensförfarandet övergår dock rätten att förvalta och förfoga över tillgångarna till konkursförvaltaren. Domstolsbeslutet om att inleda förfarandet på gäldenärens begäran kan även omfatta ett förordnande om gäldenärens egenförvaltning i enlighet med § 270 ff. InsO. Gäldenären måste bifoga en förvaltningsplan för gäldenärens egenförvaltning till sin begäran; de närmare villkoren för detta regleras i § 270a InsO. Förordnandet godkänns om

förvaltningsplanen för gäldenärs egenförvaltning är enhetlig och fullständig och inga omständigheter föreligger som antyder att förvaltningsplanen för gäldenärs egenförvaltning i väsentliga avseenden grundar sig på felaktiga uppgifter (§§ 270b.1 och 270f.1 InsO). Dessutom får inget av de skäl till avslutande av den provisoriska överenskommelsen om gäldenärs egenförvaltning som anges i § 270e föreligga (§ 270b.1 InsO). I princip gäller de allmänna insolvensrättsliga bestämmelserna även i detta fall (§ 270.1 andra meningen InsO). Vid gäldenärs egenförvaltning behåller däremot gäldenären förvaltnings- och förfoganderätten över sina tillgångar. Gäldenären utövar denna rätt under överinseende av en sakkförvaltare (*Sachverwalter*) som utses av domstolen (§ 270.1 första meningen InsO). Vid gäldenärs egenförvaltning delas de befogenheter som normalt brukar ligga på konkursförvaltaren mellan gäldenär och sakkförvaltare.

I och med att insolvensförfarandet har inletts medför detta ett stort antal informations- och samarbetskyldigheter för gäldenären. Men gäldenären har samtidigt också rätt att delta i förfarandet.

5 Vilka villkor gäller för kvittning?

I § 94 ff. InsO behandlas frågan om en oprioriterad borgenär kan kvitta en fordran gentemot en insolvent gäldenär. I InsO görs åtskillnad mellan om kvittningsmöjligheten förelåg redan när insolvensförfarandet inleddes eller om denna möjlighet uppkom först efteråt. I det första fallet är en kvittning i princip tillåten, vilken innebär att borgenären med fordringar utan förmånsrätt inte behöver få sin fordran registrerad i förteckningen över skulder (*Tabelle*), utan kan få betalt genom att meddela kvittningen till konkursförvaltaren. Kvittningsförklaringen är emellertid ogiltig om borgenären har förvärvat kvittningsmöjligheten genom en återvinningsbar transaktion (§ 96.1 punkt 3 InsO).

I det andra fallet, dvs. om kvittningsmöjligheten uppkom efteråt, måste en distinktion göras:

Om kvittningsmöjlighet förelåg redan när förfarandet inleddes men ännu inte hade förfallit till betalning, ännu inte skulle beaktas på motsvarande sätt eller möjligheten fortfarande var villkorlig, tilläts kvittning efter det att förfarandet har inletts så snart som kvittningshindret har avlägsnats.

Kvittning är förbjuden om fordran inte var fastställd när förfarandet inleddes eller om borgenären förvärvade fordran gentemot gäldenären först efter det att förfarandet inletts (§ 96.1 punkterna 1 och 2 InsO). Detta innebär att gäldenären kan kräva att borgenären ska utföra sin del av avtalet till förmån för konkursboet, men borgenären kan endast registrera sin fordran i förteckningen över skulder och kommer endast att få betalt enligt utdelningsnivån.

Om borgenären däremot inte förvärvade fordran från en annan borgenär efter det att insolvensförfarandet inleddes utan själv förvärvade fordran efter det att förfarandet inleddes, t.ex. genom att ingå ett avtal med konkursförvaltaren, har borgenären rätt till kvittning i egenskap av borgenär gentemot själva konkursboet.

6 Hur påverkar insolvensförfarandet gäldenärens gällande avtal?

I tysk rätt regleras insolvensförfarandets verkningar på gällande avtal i § 103 ff. InsO. När insolvensförfarandet inleds gäller i princip att befintliga avtalsförhållanden kan upphöra eller fortsätta att löpa, eller så kan konkursförvaltaren välja mellan att fullfölja eller att frånträda avtalet.

När det gäller vissa transaktioner regleras insolvensförfarandets verkningar uttryckligen i lag (§§ 103–118 InsO). Beställningar, arbets- eller tjänsteavtal eller behörighet att agera i fråga om egendom som ingår i konkursboet upphör att gälla när insolvensförfarandet inleds, medan avtal om hyra av fastigheter och anställningsavtal som gäldenären har ingått fortsätter att gälla och är bindande för konkursboet.

Vad gäller avtal som helt eller delvis inte har fullgjorts av gäldenären och den andra parten ska konkursförvaltaren enligt § 103.1 InsO välja mellan att fullfölja eller frånträda avtalet. Om konkursförvaltaren beslutar att avtalet ska fullföljas till förmån för konkursboet, ska borgenärens motfordran prioriteras, eftersom den utgör en skuld på konkursboet enligt § 55.1 punkt 2 InsO. Om konkursförvaltaren beslutar att avtalet inte ska fullföljas, får borgenären inte begära något ytterligare med stöd av avtalet. Endast borgenärer med fordringar utan förmånsrätt kan göra gällande en fordran om ersättning för utebliven prestation, genom att registrera fordran i förteckningen över skulder (§ 103.2 första meningen InsO). Om konkursförvaltaren inte gör något val kan avtalspartnern kräva att han ska välja. I så fall ska förvaltaren omgående tillkännage huruvida han eller hon avser att kräva att avtalet fullföljs. I annat fall kan förvaltaren inte längre kräva att avtalet ska fullföljas. När det gäller finansiella tjänster och blankningstransaktioner har förvaltaren enligt InsO ingen sådan rätt att välja (§ 104 InsO).

Regleras det inte specifikt i §§ 103–118 InsO vad som ska hända med ett avtalsförhållande, fortsätter avtalet att gälla även efter det att insolvensförfarandet har inletts.

Huruvida uppsägningsklausuler i avtal kan åberopas är en omdiskuterad fråga. Utgångspunkten här är bestämmelsen i § 119 InsO, där det fastställs att avtal som i förväg utesluter eller begränsar tillämpning av § 103 ff. är ogiltiga. Enligt denna bestämmelse är det tillåtet med insolvensberoende uppsägningsklausuler, dvs. klausuler som inte är kopplade till att insolvensförfaranden inleds eller ansökan lämnas, utan t.ex. till gäldenärens betalningsinställelse. Insolvensberoende uppsägningsklausuler är däremot problematiska – särskilt med tanke på den högsta förbundsdomstolens (*Bundesgerichtshof*) dom av den 15 november 2012 (IX ZR 169, 11, BGHZ 195, 348). I den domen slog den högsta förbundsdomstolen fast att en insolvensberoende uppsägningsklausul i ett energileveransavtal var ogiltig. Enligt den federala högsta domstolen var insolvensberoende uppsägningsklausuler inte ogiltiga i sig: uppsägningsklausuler som motsvarade en lagstadgad uppsägningsmöjlighet var tillåtna. Hur insolvensberoende uppsägningsklausuler ska bedömas har sålunda inte avgjorts definitivt. Vad gäller avtalsstadgade uppsägningsbestämmelser för finansiella tjänster och blankningstransaktioner anges särskilda regler i § 104.3 och 104.4 InsO.

Om en gäldenär och en borgenär har ingått avtal om ett verkningfullt överlåtelseförbud i enlighet med bestämmelserna i allmän lag är detta bindande även för konkursförvaltaren. I affärstransaktioner saknar emellertid ett sådant överlåtelseförbud ofta verkan. Även om det finns ett avtalsreglerat överlåtelseförbud får nämligen överlåtelsen av en penningfordran verkan om gäldenären och borgenären är näringsidkare (§ 354a.1 i handelslagen (*Handelsgesetzbuch*)).

7 Hur påverkar insolvensförfarandet förfaranden som inleds av enskilda borgenärer (med undantag för pågående rättegångar)?

Syftet med insolvensförfarandet är att samtliga borgenärer ska tillgodoses i lika stor utsträckning och i § 87 InsO slås det fast att borgenärer med fordringar utan förmånsrätt endast har rätt att driva in fordringarna enligt de bestämmelser som reglerar insolvensförfarandet. I och med att insolvensförfarandet inleds medför detta sålunda ett verkställighetsförbud som gör att borgenärer med fordringar utan förmånsrätt inte kan driva in sina fordringar gentemot konkursboet eller gentemot gäldenärens övriga egendom under insolvensförfarandet (§ 89.1 InsO). Verkställighetsförbudet ska tillämpas *ex officio*, så att redan inledd verkställighet avbryts per automatik, utan hänsyn till om borgenären var medveten om att ett förfarande hade inletts och om gäldenären hade ansökt om att verkställighet skulle avbrytas.

I § 88 InsO anges en retroaktiv gräns (*Rückschlagsperre*) för verkställighetsåtgärder innan ett förfarande inleds. I denna bestämmelse anges att intressen i säkerheter som har förvärvats genom verkställighet under den månad som närmast föregår ansökan om att inleda förfarandet eller efter det att en sådan ansökan har gjorts blir juridiskt ogiltiga när insolvensförfarandet har inletts. Även här saknar det relevans om borgenären kände till att det fanns planer på att lämna in en ansökan om att inleda ett insolvensförfarande.

Om säkerheten förvärvats genom en verkställighetsåtgärd en viss tid före ansökan om att inleda insolvensförfarandet, är säkerheten inte ogiltig enligt § 88.1 InsO, men kan under vissa omständigheter bestridas (högsta förbundsdomstolen, dom av den 22 januari 2004 – IX ZR 39/03).

När insolvensförfarandet inleds förlorar gäldenären sin rätt att agera som part i rättsliga förfaranden för konkursboets räkning. Denna rätt övergår till konkursförvaltaren som har rätt att agera som part i rättsliga förfaranden genom sitt uppdrag. Detta innebär att konkursförvaltaren kan göra gällande fordringar som tillhör konkursboet i eget namn.

8 Hur påverkar insolvensförfarandet pågående förfaranden som redan har inletts av enskilda borgenärer?

Eftersom insolvensgäldenären förlorar sin rätt att vidta rättsliga åtgärder när insolvensförfarandet inleds, kommer ett pågående mål som rör konkursboet först att avbrytas (§ 240 första meningen i civilprocesslagen (*Zivilprozessordnung – ZPO*)).

Om gäldenären har väckt talan (t.ex. i ett mål där gäldenären är sökande eller bestrider en redan verkställbar fordran), kan konkursförvaltaren fortsätta målet eller avstå från att göra detta (§ 85.1 första meningen InsO). Om konkursförvaltaren väljer att fortsätta återupptas målet. Om konkursförvaltaren vägrar frigör tillgången från konkursboet och åtgärden kan återupptas av antingen gäldenären eller svaranden (§ 85.2 InsO).

Om gäldenären är svarande måste det göras en distinktion: om det pågår ett mål avseende en insolvensrelaterad fordran när insolvensförfarandet inleds ska denna fordran registreras så att den tas upp i förteckningen över skulder (se § 87 InsO). Om konkursförvaltaren eller en borgenär med fordringar utan förmånsrätt invänder mot detta, ska fordran fastställas genom att den avbrutna processen återupptas (§ 180.2 InsO).

Är fordran däremot inte insolvensrelaterad utan t.ex. avser yrkande om undantag eller en skuld på konkursboet, kan målet återupptas av konkursförvaltaren eller käranden (§ 86 InsO).

9 Hur brukar borgenärerna delta i insolvensförfarandet?

Som redan påpekats ger InsO borgenärerna stora möjligheter att påverka insolvensförfarandet. Borgenärerna utövar sina rättigheter genom borgenärssammanträdet (*Gläubigerversammlung*, § 74 ff. InsO) eller en borgenärskommitté (*Gläubigerausschuss*) som borgenärssammanträdet kan välja att inrätta (§ 68 ff. InsO). Borgenärssammanträdet är borgenärernas centrala beslutsfattande organ, medan borgenärskommittén är deras tillsynsorgan. Borgenärssammanträdet sammankallas av insolvensdomstolen (§ 74.1 första meningen InsO), som även leder sammanträdet (§ 76.1 InsO). Rätt att delta i borgenärssammanträdet har alla borgenärer med förmånsrätt, alla borgenärer utan förmånsrätt, konkursförvaltaren, borgenärskommitténs ledamöter samt gäldenären (§ 74.1 andra meningen InsO). Borgenärssammanträdets beslut antas generellt sett med enkel majoritet, där majoriteten inte avgörs genom antalet röster utan genom summan av de röstande borgenärernas fordringar (§ 76.2 InsO). Vid företag över en viss storlek ska insolvensdomstolen utse en provisorisk borgenärskommitté redan innan insolvensförfarandet har inletts (§ 22a InsO). Denna kommitté är med och utser en konkursförvaltare och är delaktig i alla beslut som rör en gäldenärs egenförvaltning (§§ 56a och 270b.3 InsO).

Borgenärssammanträdets betydelse visar sig också genom att det beslutar om hur förfarandet ska fortskrida och framför allt om hur gäldenärens tillgångar ska realiserars. Borgenärssammanträdet har även följande uppgifter:

Val av annan konkursförvaltare (§ 57 första meningen InsO).

Tillsyn över konkursförvaltaren (§§ 66, 79 och 197.1 punkt 1 InsO).

Beslut om ett företags nedläggning eller fortlevnad (§ 157 InsO).

Godkännande av särskilt viktiga rättshandlingar som företas av konkursförvaltaren (§ 160.1 InsO).

10 I vilken mån kan konkursförvaltaren använda eller avyttra de tillgångar som ingår i konkursboet?

Vad gäller konkursförvaltarens befogenheter i fråga om tillgångar som ingår i konkursboet, se ovan under frågan "Vilka befogenheter har gäldenären respektive konkursförvaltaren?"

11 Vilka fordringar ska anmälas gentemot konkursboet och hur behandlas fordringar som uppkommer efter det att insolvensförfarandet har inletts?

Undantagsberättigade borgenärer

Undantagsberättigade borgenärer (*aussonderungsberechtigte Gläubiger*, "borgenär med rätt till separation") är borgenärer som har rätt att begära att viss tillgång ska undantas från konkursboet med stöd av en rättighet *in rem* eller *in personam* (§ 47 första meningen InsO). Borgenärer som är berättigade till undantag är inte borgenärer utan förmånsrätt och behöver alltså inte registrera sina fordringar så att de tas upp i förteckningen över skulder, utan kan driva in dem genom en talan i enlighet med de allmänna rättsreglerna (§ 47 andra meningen InsO). I så fall väcker de inte talan mot gäldenären, utan mot konkursförvaltaren, som genom sitt uppdrag fungerar som part i målet. Rätten till undantag kan härledas från äganderätten till egendomen (förutsatt att det inte rör sig om en äganderätt som överförs i form av säkerhet eftersom detta innebär att ägaren enbart utgör en borgenär med säkerhetsrätt (§ 51 punkt 1 InsO)) eller från ett enkelt återtagandeförbehåll, utan även från en begäran om restitution enligt obligationsrätten (t.ex. en hyresvärd gentemot en hyresgäst). Borgenär med säkerhetsrätt

Borgenärer med säkerhetsrätt (*absonderungsberechtigte Gläubiger*, "borgenärer med rätt till separat betalning") är borgenärer som ska prioriteras vid fördelningen av behållningen från realiseringen av en tillgång som tillhör konkursboet. De deltar inte i förfarandet för att styrka fordringarna, men förmånsbehandlas eftersom de har rätt att ta del av behållningen från realiseringen av den aktuella tillgången före övriga lägre rangordnade borgenärer eller oprioriterade borgenärer utan säkerhetsrätt. Eventuell överskjutande behållning från realiseringen tillfaller konkursboet, och det är enbart denna behållning som är tillgänglig för betalning av övriga borgenärer. En sådan rätt till en säkerhet kan bland annat härröra från retentionsrätt, panträtt i lös egendom eller äganderätt genom säkerhet (§§ 49, 50 och 51 InsO).

Om behållningen inte räcker för att betala fordringarna och borgenären med säkerhetsrätt har en fordran *in personam* mot gäldenären utöver rättigheten *in rem*, kan borgenären utöver sin säkerställda fordran även begära att tillgodoses proportionellt från konkursboet genom att registrera sin personliga rätt, i den mån som den inte har tillgodosetts, så att den tas upp i förteckningen över skulder (§ 52 andra meningen InsO).

Borgenärer med fordringar mot själva konkursboet

Borgenärer med fordringar mot själva konkursboet, s.k. massafordringar (*Massegläubiger*) behöver inte registrera sina fordringar, som regleras i förväg.

Enligt § 53 InsO ska konkursboets skulder omfatta kostnader för insolvensförfarandet samt övriga skulder som har uppkommit efter det att insolvensförfarandet inleddes och som har ett samband med insolvensens hantering (t.ex. lönefordringar från arbetstagare som fortfarande är anställda i företaget eller fordringar från en advokat som konkursförvaltaren har behållit för att göra gällande fordringar vid domstol). Skälet till att dessa fordringar förmånsbehandlas är att konkursförvaltaren endast kan genomföra förfarandet på ett korrekt sätt om det är möjligt att ingå nya åtaganden och det kan säkerställas att dessa åtaganden kan genomföras fullt ut. Dessutom är skulder i form av obehörig vinst för konkursboet och vissa skulder från det provisoriska insolvensförfarandet skyldigheter som åläggs konkursboet.

Oprioriterade borgenärer

Endast borgenärer med oprioriterade fordringar (*Insolvenzgläubiger*, "insolvensborgenärer") deltar i förfarandet för att styrka fordringar (§ 174.1 första meningen InsO). Med oprioriterade borgenärer avses enligt § 38 InsO samtliga personliga borgenärer som har välgrundade fordringar gentemot gäldenären den dag då insolvensförfarandet inleds. Vissa efterställda borgenärer med oprioriterade fordringar (*nachrangige Insolvenzgläubiger*) enligt § 39.1 InsO behöver endast lämna in sina fordringar om detta specifikt har begärts av insolvensdomstolen (§ 174.3 första meningen InsO). Efterställda insolvensfordringar regleras efter övriga fordringar från oprioriterade borgenärer. Det rör sig exempelvis om böter samt ränta och straffavgifter för sena inbetalningar avseende oprioriterade borgenärs fordringar sedan insolvensförfarandet inleddes.

12 Enligt vilka regler ska fordringar anmälas, styrkas och godtas?

Fordringar ska anmälas skriftligen till konkursförvaltaren inom den tidsfrist som insolvensdomstolen har fastställt i beslutet om att inleda förfarandet. Anmälan ska innehålla information om orsaken till fordran och fordrans belopp samt åtföljas av dokumentation som styrker fordran (§ 174.1 första och andra meningarna och 174.2 InsO). Även för sent inkomna fordringar beaktas dock (§ 177 InsO). Samtliga insolvensfordringar måste registreras oavsett om det underliggande rättsförhållandet regleras genom vanlig civilrätt eller genom offentlig rätt (t.ex. i fråga om skatteskulder).

Följande gäller specifikt för utländska borgenärer: Enligt artikel 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (EU:s insolvensförordning) kan utländska borgenärer anmäla sina fordringar genom ett standardformulär. Fordringar får anmälas på något av EU-institutionernas officiella språk. När förfarandet inleds kan borgenären emellertid behöva tillhandahålla en översättning till medlemsstatens officiella språk eller ett annat språk som den staten har angett att den kan godta. I princip ska fordringar anmälas inom den period som har fastställts enligt lagstiftningen i det land där förfarandet har inletts. Om det rör sig om en utländsk borgenär ska denna period vara minst 30 dagar efter det att meddelandet om att ett insolvensförfarande har inletts har offentliggjorts i insolvensregistret i den stat som inledde förfarandet.

Konkursförvaltaren ska föra in varje korrekt anmäld fordran i en förteckning över skulder (*Tablelle*). Vid denna tidpunkt är innehållet i fordran inte styrkt. Insolvensdomstolen styrker fordringar vid en särskild förhandling och först då fastställs fordringarnas belopp och rangordning (§ 176 första meningen InsO). Om varken konkursförvaltaren eller någon oprioriterad borgenär gör några invändningar vid förhandlingen om styrkande av fordringar, eller om en invändning saknar grund, anses fordran ha godtagits och borgenären får sin andel av behållningen från realiseringen av konkursboet. En invändning från gäldenärens sida påverkar inte fastställandet av fordran (§ 178.1 andra meningen InsO), men när insolvensförfarandet väl är avslutat kan en oprioriterad borgenär inte driva in återstoden av sin fordran med stöd av registreringen i förteckningen utan måste väcka en separat talan mot gäldenären (§ 201.2 första meningen InsO).

Om däremot konkursförvaltaren eller en annan oprioriterad borgenär bestrider fordran vid förhandlingen om styrkande av fordringar, kan borgenären väcka en fastställsetalan gentemot den bestridande parten (§ 179.1 InsO). Borgenären får en andel av behållningen endast om fastställsetalan resulterar i ett beslut om att fordran är giltig (§ 180 ff. InsO). Innan behållningen fördelas ska konkursförvaltaren upprätta ett utdelningsförslag (*Verteilungsverzeichnis*) (§ 188 InsO). Inom två veckor från det att utdelningsförslaget har offentliggjorts måste borgenären styrka att denne har väckt en fastställsetalan avseende fordran (§ 189.1 InsO). I annat fall kommer fordran inte att beaktas vid fördelningen av behållningen, även om fordran under tiden har godtagits (§ 189.3 InsO). Kan borgenären däremot visa att talan har väckts i god tid, kommer den andel som tilldelats till fordran att reserveras från fördelningen så länge som talan pågår (§ 189.2 InsO). Om fastställsetalan avseende fordran slutgiltigt avvisas, fördelas den reserverade andelen bland övriga oprioriterade borgenärer. Om det redan finns en verkställbar dom för den bestridda fordran ska talan inte väckas av borgenären utan av den bestridande parten (§ 179.2 InsO). Domen som fastställer en fordran eller stöder en invändning har inte bara verkan *inter partes* utan är även bindande för konkursförvaltaren och samtliga oprioriterade borgenärer (§ 183.1 InsO).

Om en borgenär med oprioriterade fordringar inte har registrerat sin fordran i förteckningen, kan denna borgenär inte få en andel av behållningen från realiseringen och kan inte heller verkställa sin fordran på något annat sätt (§ 87 InsO). Betalningsfordringar gentemot konkursförvaltaren ska avvisas.

13 Enligt vilka regler ska behållningen fördelas? Hur bestäms prioritetsordningen för borgenärernas fordringar och rättigheter?

Om inget annat föreskrivs i en insolvensplan, ska konkursförvaltaren realisera konkursboets tillgångar för att omvandla dessa till pengar och fördela pengarna bland borgenärerna. Konkursförvaltaren avgör på egen hand hur egendomen ska realiseras, med syftet att maximera behållningen. Till dessa möjligheter hör bland annat att sälja gäldenärens företag eller enskilda anläggningar som helhet eller också att bryta upp företaget och sälja av tillgångar separat.

Innan behållningen från realiseringen kan fördelas bland borgenärer med oprioriterade fordringar ska först fordringarna från borgenärer med säkerhetsrätt och borgenärer med fordringar mot själva konkursboet (massafordringar) betalas. Behållningen fördelas utifrån ett utdelningsförslag (§ 188 InsO) som konkursförvaltaren upprättar utifrån förteckningen över skulder (§ 175 InsO). Utdelningsförslaget ska omfatta samtliga fordringar som ska beaktas vid utdelningen. Behållningen fördelas sedan bland borgenärerna i förhållande till storleken på deras fordran. I rangordningen av borgenärer står efterställda borgenärer med oprioriterade fordringar efter borgenärer med oprioriterade fordringar. Dessa får endast betalt om alla övriga oprioriterade borgenärer har fått full betalning. Eftersom möjligheten för dem att få sina fordringar betalda är begränsad behöver de endast lämna in sina fordringar om detta har begärts av insolvensdomstolen (§ 174.3 InsO).

I regel sker fördelningen redan innan realiseringen av konkursboet är slutförd. Delbetalningar görs så snart det finns tillräckligt med likvida medel i konkursboet (§ 187.2 första meningen InsO). När realiseringen har slutförts görs den slutliga fördelningen (§ 196.1 InsO). Detta måste godkännas av insolvensdomstolen (§ 196.2 InsO). Om fordringarna från samtliga borgenärer med fordringar utan förmånsrätt (inbegripet efterställda borgenärer) kan betalas fullt ut (vilket i praktiken sällan är fallet), överför förvaltaren det resterande överskottet till gäldenären (§ 199 första meningen InsO).

Om en borgenär har rätt till en säkerställd fordran i någon del av kvarlåtenskapen som tillhör konkursboet och den erhållna behållningen inte räcker för att tillgodose borgenärens fordran fullt ut, kan borgenären registrera ytterligare en fordran *in personam* som ska tas upp i registret. Det är dock endast möjligt om borgenärens säkerställda fordran har misslyckats (ett annat alternativ är att undanta den säkerställda fordran och i stället registrera en fordran *in personam* gentemot gäldenären som ska tas upp i förteckningen motsvarande hela beloppet) (§ 52 andra meningen InsO).

Om en tredje man betalar den fordran som en borgenär med säkerhet i sakrätt har mot gäldenären, träder denna tredje man inte per automatik i borgenären med säkerhetsrätts ställe. I vissa fall föreskrivs dock subrogation enligt lag och kan även avtalas. Detta är inte specifikt för insolvensförfaranden, utan följer av de allmänna rättsreglerna. Om borgenären t.ex. har en säkerhet i en sakrätt och inte tillgodoses från gäldenären utan från en tredje part som utgör garant för fordran gentemot den insolventa gäldenären, överförs borgenärens fordran gentemot gäldenären till borgensmannen enligt lagstadgad subrogation (§ 774.1 första meningen i civillagen (*Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*)). Vad gäller accessoriska rättigheter till en säkerhet, t.ex. ett hypotek eller en pant, föreskrivs uttryckligen i civillagen att dessa överläts till borgensmannen (§§ 412 och 401 BGB). Icke-accessoriska rättigheter till en säkerhet, t.ex. en tomträttsavgäld som upprättas som säkerhet för en fordran, överförs inte *ex officio* till borgensmannen. En borgenär med en avtalsenlig fordran är emellertid enligt §§ 412 och 401 i civillagen på motsvarande sätt skyldig att överföra icke-accessoriska säkerheter till borgensmannen, såvida parterna inte avtalat något annat. Borgensmannen träder då i borgenären med säkerhet i sakrätts ställe.

14 Vilka är villkoren för och verkningarna av att insolvensförfarandet slutförs (inklusive ackord)?

Standardförfarande

Sedan den slutliga fördelningen har genomförts ska insolvensförfarandet avslutas (§ 200.1 InsO). Beslutet om att avsluta förfarandet offentliggörs. I och med att insolvensförfarandet avslutas går rätten att förvalta och förfoga över egendomen tillbaka till gäldenären.

Efter att insolvensförfarandet har avslutats kan de oprioriterade borgenärerna i princip driva in sina resterande fordringar mot gäldenären utan begränsning, eftersom fordran endast uttöms upp till det utbetalade beloppet. Vad gäller indrivningen av den andel av fordran som inte har betalats fastställs i § 201.2 InsO att borgenärer med oprioriterade fordringar får driva in sina fordringar mot gäldenären enligt samma rättsliga grund som när de fördes upp i förteckningen, och på samma sätt som om det rör sig om en verkställbar dom, förutsatt att fordringarna har fastställts och inte har bestridits av gäldenären vid förhandlingen om styrkande av fordringar. Omvänt följer av § 201.2 InsO att borgenären i övriga fall måste driva in sin fordran mot gäldenären genom att vidta rättsliga åtgärder.

Ett undantag gäller för fysiska personer. De har möjlighet att ansöka om restskuldbefrielse (*Restschuldbefreiung*, §§ 201.3 och 286 ff. InsO).

Restskuldbefrielse kan beviljas sedan god sed har följts, i allmänhet i tre år. Under denna period måste gäldenären överlåta alla intäkter som är tillgängliga för utmätning till en god man (*Treuhänder*). Denna befrielse är bindande för alla oprioriterade borgenärer, även sådana som inte har anmält sina fordringar (§ 301.1 InsO). Detta innebär att oprioriterade borgenärer definitivt förhindras från att driva in sina fordringar mot gäldenären (detta gäller med undantag för de fordringar som avses i § 302 InsO och som undantas från restskuldbefrielse).

En juridisk person som har varit föremål för insolvensförfaranden och som inte längre har några tillgångar stryks automatiskt ur handelsregistret och upphör att existera.

Insolvensplansförfarande

Enligt insolvensplansförfarandet kan borgenärer med säkerhetsrätt och oprioriterade borgenärer själva fatta beslut om hur konkursboet realiserar, hur intäkterna från realiseringen ska fördelas mellan borgenärerna, hur behållningen hanteras samt vilket åtagande gäldenären har efter avslutat insolvensförfarande. Borgenärerna fattar ett sådant beslut i form av en insolvensplan, som innebär undantag från bestämmelserna i InsO (§ 217.1 första meningen InsO). En rekonstruktion och en insolvensplan är inte samma sak. Insolvensplanen spelar en avgörande roll vid rekonstruktion av ett företag, men kan även vara utgångspunkt för en likvidation av företaget. Genom planen kan det t.ex. föreskrivas realisering av konkursboet och fördelning till de berörda parterna genom undantag från bestämmelserna i insolvenslagen.

Utöver möjligheten till restskuldbefrielse innebär insolvensplanen en viktig möjlighet för gäldenären att hantera obstruerande borgenärer. Enligt § 245 i InsO fastställs att en röstningsgrupp under vissa omständigheter kan anses ha gett sitt godkännande även om de nödvändiga majoriteterna inte har uppnåtts. En insolvensplan kan läggas fram av antingen konkursförvaltaren eller gäldenären (§ 218.1 första meningen InsO). Insolvensplanen innehåller en beskrivande del (*darstellender Teil*) och en organisatorisk del (*gestaltender Teil*) (§ 219 första meningen InsO). I den beskrivande delen anges vilka åtgärder som har vidtagits sedan insolvensförfarandet inleddes och vilka åtgärder som ska vidtas för att fastställa grunden för hur de berörda parternas rättigheter ska struktureras (§ 220.1 InsO). I den organisatoriska delen fastställs hur de berörda parternas rättsläge kommer att ändras (§ 221 första meningen InsO). Om borgenären inte är en fysisk person kan enligt § 217 andra meningen InsO även medlemskapsrättigheter och andelar i gäldenärens aktiekapital omfattas av insolvensplanen. Enligt § 225a.2 InsO tillåts ett utbyte av skulder mot aktier för att omvandla borgenärens fordringar till andelar i gäldenärens aktiekapital, vilket regleras genom bolagsrätten. Röstningsmekanismen enligt § 243 ff. InsO är särskilt intressant. I insolvensplanens organisatoriska del definieras olika röstningsgrupper. Insolvensplanen godtas endast om den godkänns av en majoritet av de röstande borgenärerna i varje grupp (majoriteten av borgenärerna) och om summan av fordringarna för de borgenärer som har röstat för planen uppgår till mer än hälften av samtliga röstande borgenärs fordringar (majoriteten av de totala fordringarna). En röstningsgrupp kan under vissa omständigheter anses ha gett sitt godkännande även om de nödvändiga majoriteterna inte har uppnåtts (§ 245 InsO). Syftet med detta "obstruktionsförbud" (*Obstruktionsverbot*) är att förhindra att enskilda borgenärer eller aktieägare gör att planen inte går igenom. Enligt § 247 InsO måste även gäldenären godkänna planen. Gäldenärens invändningar saknar dock relevans om planen sannolikt inte resulterar i ett sämre utfall för gäldenären än den annars skulle ha fått samt om ingen borgenär får ett ekonomiskt värde som överstiger hela beloppet av sin fordran.

Sedan de berörda parterna har godkänt insolvensplanen och gäldenären har lämnat sitt samtycke, ska insolvensplanen bekräftas av insolvensdomstolen. Domstolen bekräftar insolvensplanen förutsatt att samtliga formkrav är uppfyllda och att det inte har inkommit någon ansökan från en borgenär eller en aktieägare som hävdar att planen sannolikt resulterar i ett sämre utfall än den annars skulle ha fått (§ 251 InsO). För att förhindra att planen inte går igenom till följd av dessa invändningar kan det i planens organisatoriska del föreskrivas att medel ska tillhandahållas om en part visar att planen resulterar i ett sämre utfall (§ 251.3 InsO).

Beslutet som bekräftar planen kan endast bestridas i begränsad omfattning (§ 253 InsO).

När det inte längre går att bestrida bekräftelsen av insolvensplanen, och om inte annat föreskrivs i insolvensplanen, avslutar insolvensdomstolen insolvensförfarandet (§ 258.1 InsO). Förfoganderätten över gäldenärens egendom går tillbaka till gäldenären. De verkningar som föreskrivs i planens organisatoriska del blir bindande för och emot samtliga berörda parter, oberoende av om de har registrerat sina fordringar eller invänt mot insolvensplanen i egenskap av parter med ett intresse (§ 254b InsO). Om ett undantag, tillfälligt upphävande eller motsvarande föreskrivs i insolvensplanen får detta sålunda verka *ipso jure*, utan att det krävs någon särskild avsiktsförklaring (§ 254a.1 InsO). Insolvensplanen påverkar i princip inte oprioriterade borgenärs rättigheter gentemot tredje man. Om så föreskrivs i planen gäller ett undantag för koncerninterna säkerheter ställda av tredje part (*gruppeninterne Drittsicherheiten*) som har tillhandahållits borgenären av ett företag med anknytning till gäldenären i den mening som avses i § 15 i den tyska aktiebolagslagen (*AktG*) (dvs. ett dotterbolag) (§§ 217.2 och 223a InsO).

För att säkerställa att gäldenären fullgör sina skyldigheter enligt insolvensplanen kan det i insolvensplanen föreskrivas att gäldenären ska övervakas av konkursförvaltaren. Under övervakningsperioden ska konkursförvaltaren varje år rapportera till domstolen samt till borgenärskommittén, om en sådan kommitté har utsetts, om rådande läge och framtidsutsikter för att fullfölja insolvensplanen (§ 261.2 första meningen InsO).

Oberoende av om det har fattats något sådant beslut om övervakning säkerställer den så kallade återupplivningsklausulen (*Wiederauflebensklausele*) i § 255 InsO att gäldenären följer planen. Om det i insolvensplanens organisatoriska del föreskrivs ett uppskov eller partiellt undantag för en oprioriterad borgenärs fordringar, ska ett sådant uppskov eller undantag inte längre vara bindande för borgenären om gäldenären är långt efter i planen för denna borgenär (§ 255.1 InsO). Detsamma gäller för samtliga oprioriterade borgenärer om det inleds nya insolvensförfaranden avseende gäldenärens tillgångar under tiden som planen genomförs (§ 255.2 InsO). Oprioriterade borgenärer vars fordringar har godkänts och inte ifrågasatts av gäldenären vid förhandlingen om styrkande av fordringar, och som de innehar enligt en bekräftad och slutlig insolvensplan i samband med att förteckningen träder i kraft, får driva in dessa fordringar mot gäldenären på samma sätt som vid en verkställbar dom (§ 257.1 första meningen InsO).

Om insolvensplanen utgör grund för rekonstruktion av företaget behövs det ofta lån för verksamheten. För att skydda långivarna kan ett lånetak föreskrivas i insolvensplanens organisatoriska del (§ 264 InsO). Förutsatt att den nya långgivarens fordran ligger kvar under detta tak, innebär detta att oprioriterade borgenärer rangordnas efter den nya långgivaren om nya insolvensförfaranden inleds.

Enligt insolvensplansförfarandet kan gäldenären beviljas restskuldbefrielse oberoende av det förfarande för restskuldbefrielse som har beskrivits ovan. I InsO fastställs att om inget annat framgår av insolvensplanen ska gäldenären befrias från sina restskulder till borgenärerna, förutsatt att han eller hon betalar sina borgenärer i enlighet med insolvensplanen (§ 227.1 InsO).

15 Vad har borgenärerna för ställning efter slutfört insolvensförfarande?

För mer information om borgenärernas rättigheter efter det att insolvensförfarandet har slutförts, se svaret på frågan "Vilka är villkoren för och verkningarna av att insolvensförfarandet slutförs (inklusive ackord)?"

16 Vem står för kostnaderna för insolvensförfarandet?

Enligt tysk rätt ska kostnaderna för insolvensförfarandet betalas i förskott med medel från konkursboet och prioriteras framför betalningen av oprioriterade borgenärs fordringar som skyldigheter som åläggs konkursboet (§ 53 InsO). Kostnaderna för insolvensförfarandet omfattar domstolsavgifter för insolvensförfarandet samt betalning av den provisoriska konkursförvaltarens, konkursförvaltarens och borgenärskommittéledamöternas arvode och utlägg (§ 54 InsO).

17 Enligt vilka regler avgör man vilka återvinningsbestämmelser eller liknande bestämmelser som ska tillämpas?

För att förhindra åtgärder som missgynnar borgenärerna är förvärv av konkursboets tillgångar efter det att förfarandet har inletts i princip ogiltiga. Förvärv som har genomförts innan förfarandet inleddes och som skulle ha tillhört konkursboet är i princip giltiga, men kan under vissa omständigheter bestridas. Eftersom gäldenärens förfoganderätt över sin egendom övergår till konkursförvaltaren i och med att insolvensförfarandet inleddes, innebär detta att varje avyttring som gäldenären gör av egendom som tillhör konkursboet efter det att insolvensförfarandet har inletts i princip är helt ogiltig (det främsta undantaget är då det rör sig om ett markförvärv som görs i god tro, även om detta kan bestridas) (§ 81.1 första meningen InsO). Rätt till en tillgång som tillhör konkursboet förvärvas inte heller om gäldenären har gjort sig av med en tillgång som tillhör konkursboet innan insolvensförfarandet inleddes, men resultatet inträder först efter det att förfarandet inleddes (§ 91.1 InsO) (det främsta undantaget är förvärv av mark, § 91.2 InsO). Rätt till säkerheter som har förvärvats genom verkställighetsförfaranden under den månad som närmast föregår ansökan om att inleda förfarandet eller efter det att en sådan ansökan har gjorts blir juridiskt ogiltiga när insolvensförfarandet har inletts (§ 88.1 InsO).

Förvärv från konkursboet innan förfarandet har inletts är i princip giltiga, till skillnad från förvärv som görs efter inlett förfarande, men kan under vissa förutsättningar bestridas (§ 129 ff. InsO). Denna rätt att bestrida en insolvent gäldenärs transaktioner är avgörande för att insolvenslagstiftningen ska fungera, eftersom det innebär att konkursförvaltaren får tillgång till utflöden från gäldenärens tillgångar som inträffade innan insolvensförfarandet inleddes. Detta kan i hög grad bidra till att stärka boet och på så sätt säkerställa att insolvenslagstiftningen lever upp till kravet på att borgenärerna ska få betalt på ett ordnat sätt och att förmånsbehandling av enskilda borgenärer ska förhindras. Om konkursförvaltaren lyckas hävda bestridanderätten, ska den part som har gynnats av den bestridda transaktionen lämna tillbaka allt som har dragits från insolvensgäldenärens tillgångar genom denna transaktion. Kan detta inte göras in natura måste ersättning betalas. Konkursförvaltaren kan vidta en åtgärd för att verkställa restitutionsrätten och kan stödja sig på restitutionsrätten om en borgenär inkommer med motfordringar. Om mottagaren till en förmån från en bestridd transaktion återställer den mottagna egendomen, återupplivas mottagarens eventuella motfordringar (§ 144 InsO).

En transaktion som har ingåtts innan insolvensförfarandet inleddes kan ifrågasättas, förutsatt att den leder till att oprioriterade borgenärer missgynnas (§ 129 InsO) och uppfyller en av grunderna i §§ 130–136 InsO. Varje rättshandling, dvs. varje åtgärd (inbegripet underlåtenhet, § 129.2 InsO) som har en rättsverkan, kan bestridas (högsta förbundsdomstolen, dom av den 12 februari 2004 – IX ZR 98/03 – punkt 12). Om inget annat föreskrivs i InsO saknar det betydelse om rättshandlingen har utförts av gäldenären. Det är inte heller avgörande om det rör sig om en avtalsenlig eller rättslig verkan (högsta förbundsdomstolen, dom av den 7 maj 2013 – IX ZR 191/12 – punkt 6).

Grund för att bestrida en transaktion finns framför allt i följande fall:

När gäldenären har beviljat en gratisförmån, om detta inte har skett mer än fyra år innan ansökan om att inleda insolvensförfarandet gjordes (§ 134 InsO).

När gäldenären har utfört en rättshandling under den tioårsperiod som närmast föregick ansökan om att inleda insolvensförfarandet i syfte att missgynna sina borgenärer, förutsatt att den andra parten var medveten om gäldenärens avsikt (§ 133 InsO). Om handlingen har inneburit att den andra parten har kunnat lämna en garanti eller göra en betalning är motsvarande period bara fyra år.

När gäldenären uppsåtligt har utfört en rättshandling under den tremånadersperiod som närmast föregick ansökan om att inleda insolvensförfarande och denna rättshandling direkt missgynnar de oprioriterade borgenärerna, förutsatt att gäldenären redan var insolvent samt att den andra parten var medveten om denna insolvens (§ 132.1 punkt 1 InsO).

När det utförs en rättshandling varigenom en oprioriterad borgenär uppsåtligt beviljas en säkerhet eller får betalt på ett sätt som denna borgenär inte är berättigad till, förutsatt att rättshandlingen företogs under den månad som närmast föregick ansökan om att inleda insolvensförfarande (§ 131.1 punkt 1 InsO).

När det utförs en rättshandling varigenom en oprioriterad borgenär uppsåtligt beviljas en säkerhet eller får betalt på ett sätt som denna borgenär inte är berättigad till, förutsatt att rättshandlingen företogs under den tremånadersperiod som närmast föregick ansökan om att inleda insolvensförfarande och gäldenären var insolvent vid tidpunkten för handlingen och den andra parten var medveten om detta (§ 130.1 punkt 1 InsO).

I samtliga dessa fall kan både gäldenären och den borgenär som erhåller förmånen även bli straffrättsligt ansvariga (§§ 283–283d i strafflagen).

Konsumentinsolvensförfaranden

Konsumentinsolvensförfaranden (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) avser fall med fysiska personer som varken är eller tidigare har varit verksamma som egenföretagare alternativt fysiska personer som tidigare har varit verksamma som egenföretagare men vars ekonomiska situation är uppenbar och som inte har några fordringar riktade mot sig till följd av anställningsförhållanden (§ 304.1 första meningen InsO). Till skillnad från det vanliga insolvensförfarandet ligger fokus här inte på att realisera egendom, utan på att befria konsumenten från skulder.

Den största skillnaden i förhållande till standardförfarandet är när ansökan görs på egen hand av gäldenären eller tillsammans med andra. Beslutet om att inleda insolvensförfarandet föregås av ett förfarande utanför domstol. Syftet med detta förfarande är att nå en överenskommelse med borgenärerna om betalning av skulden med utgångspunkt från en plan (§ 305.1 punkt 1 InsO). Om man inte lyckas nå någon överenskommelse utanför domstol, kan gäldenären lämna in en ansökan om att inleda insolvensförfarandet.

I nästa steg avbryts förfarandet tillfälligt och insolvensdomstolen ger borgenärerna möjlighet att tillsammans med gäldenären komma överens om en skuldsaneringsplan (*Schuldenbereinigungsplan*). Om en skuldsaneringsplan upprättas regleras därefter borgenärernas fordringar enbart genom skuldsaneringsplanen, som är verkställbar på samma sätt som en förlikning inför domstol (*Prozessvergleich*) (§ 308.1 andra meningen InsO). Ansökningar om att inleda insolvensförfarandet och om att bevilja ansvarsbefrielse för restskulder anses ha dragits tillbaka (§ 308.2 InsO). Om enighet inte nås om en skuldsaneringsplan återupptas förfarandet.

Senaste uppdatering: 24/03/2022

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.